

FONDUL MONETAR INTERNAȚIONAL - PRINCIPAL ORGANISM INTERNAȚIONAL DE FINANȚARE

Drd. Găină Andra-Maria

*The IMF started to function in 1947 as a result of the negotiations that had taken place at Bretton Woods, State New Hampshire. The article is divided in eight parts, each of it trying to constitute a perspective on the IMF's functioning. After **preliminary considerations** and a **short history** of how IMF was created, interested people can see would look like the **aim and the ways of action of the fund**. The fourth part focuses on the **statutory objectives** of the International Monetary Fund, wich are of main importance, because IMF is involved as well in international affairs and in every day news. That makes it a stimulating and demanding place to work in. The last four parts offer informations about **the main activity of IMF** (the macroeconomic performance and the policies of the financial sectors), about **the adaptation of IMF in order to face the new challenges** (to promote deflation, to be the center of competence to focus ite attention on responsabilities related to macroeconomic and to financial domains, to work in a complementary way in regard to the other institutions and be an open institution), about the **guidance arrangements and the decisions made by IMF** (Governors Council, International Monetary and Financial Commitee, Directory Council, Vote System - voting power and workers and their territory dispersion) and about **IMF resources** (quotas, SDR allotments, interest ratio calculation, revaluation and the new SDR basket).*

1. Considerații prealabile. Instituțiile financiare internaționale vizează promovarea libertății comerțului internațional și a tranzacțiilor de capital, asigurarea asistenței de specialitate în fiecare țară cu scopul menținerii stabilității economice la nivel intern și extern și elaborării de politici economice care să ia în considerare interesele țărilor membre. Printre aceste instituții se găsește și Fondul Monetar Internațional (FMI), care și-a câștigat statutul de principală organizație cu rol în stabilitatea monetară internațională.

Fondul Monetar Internațional a luat naștere ca urmare a recesiunii din perioada anilor 1930, fiind proiectat să asigure țărilor asistență financiară în domeniul balanțelor de plăți. De-a lungul anilor, pe măsură ce activitatea economică a țărilor industrializate a înregistrat regrese, acestea și-au apărât economiile prin introducerea de restricții la import. Demersurile nu au făcut decât să înrăutățească situația comerțului internațional, exporturile și rata angajării forței de muncă. Pentru a-și conserva rezervele de aur și de valute străine, unele țări au îngrădit libertatea cetățenilor de a cumpăra din exterior ori și-au devalorizat moneda națională, iar altele au introdus restricții în cazul deținerii de valută străină de către populație. Restricțiile au dovedit auto-apărarea, dar nici o țară nu a fost capabilă să mențină poziții competitive pe termen lung. Asemenea politici au devastat conjunctura economică internațională în sensul reducerii comerțului internațional și a standardului de viață în multe țări.

Odată cu venirea celui de-al doilea război mondial, țările aliate au luat în calcul diverse planuri pentru refacerea relațiilor monetare internaționale. Negocierile finale pentru refacerea acestor relații au avut loc în SUA, la Bretton Woods, statul New Hampshire, în iulie 1944 concretizându-se prin semnarea tratatului pentru înființarea FMI. Acesta a început să funcționeze oficial din 1947 având principal scop promovarea bunăstării

economiei mondiale. Crearea FMI a fost însoțită de punerea bazelor primului Sistem Monetar Internațional (SMI). FMI este instituția centrală a sistemului plăților internaționale și a schimburilor valutare internaționale, facilitând desfășurarea activităților economice la nivel mondial. Rolul său este de a preveni crizele de natură monetară și financiară, încurajând țările să adopte politici economice. După cum chiar numele sugerează, FMI este un fond care poate fi utilizat de către membrii ce au nevoie de finanțări temporare în cazul redresării balanței de plăți deficitare.¹

3. Scop și mijloace de acțiune. FMI acționează în sensul prosperității globale promovând: a) expansiunea echilibrată a comerțului internațional; b) stabilitatea ratelor de schimb; c) evitarea devalorizării valutilor competitive; d) corectarea balanțelor de plăți cu probleme.

Pentru a-și duce la îndeplinire obiectivele, FMI utilizează următoarele mijloace: monitorizarea dezvoltării economico-financiare și a politicilor țărilor membre; acordarea de împrumuturi financiare pentru țările cu balanță deficitară; acordarea de asistență tehnică pentru țările membre.

Monitorizarea dezvoltării economico-financiare și a politicilor țărilor membre. FMI monitorizează dezvoltarea economică și financiară și politicile țărilor membre la nivel global, acordând asistență în privința adoptării de politici, bazată pe experiența de 50 de ani în domeniu. În raportul final din 2003 asupra economiei Japoniei, Consiliul Executiv al FMI a îndemnat Japonia să adopte măsuri de revitalizare a sectorului financiar, să atace deflația și să redreseze dezechilibrele financiare. A condus Mexicul în 2003 către un management performant, dar a declarat că este necesară o restructurare în sistemul de taxe, în sectorul energetic, pe piața forței de muncă și în sistemul judiciar pentru ca țara să se alinieze tendințelor mondiale.

Acordarea de împrumuturi financiare pentru țările cu balanță deficitară. FMI împrumută țările membre cu balanță deficitară, nu numai cu scopul de a furniza finanțare temporară, ci și ca să sprijine refacerea și reformele politice care ținesc corectarea problemelor. În timpul crizei financiare asiatice din 1997-1998, FMI a sprijinit Coreea să-și păstreze rezervele oferindu-i 21 miliarde \$ pentru reconstrucția sectorului financiar și pentru a-și reveni după recesiune. În patru ani, Coreea s-a recuperat suficient pentru a-și plăti împrumuturile și în același timp și-a reconstituit rezervele. În ocombrie 2000, FMI aproba un împrumut adițional, de 52 milioane \$, Kenyei, pentru a o ajuta să depășească efectele severe ale declinului, ca parte a unui împrumut anterior de 193 milioane \$, acordat în cadrul programului Reducerea Sărăciei și Facilitarea Creșterii Economice, program prin care se acordă împrumuturi țărilor cu venituri scăzute.

Acordarea de asistență tehnică pentru țările membre. Fondul asigură atât asistență tehnică țărilor membre (Guvernelor și Băncilor Centrale), cât și pregătire în domeniul lor de acțiune. După prăbușirea Uniunii Sovietice, FMI și-a manifestat interesul în ajutarea țărilor baltice, a Rusiei și a altor state fost-sovietice prin organizarea de sisteme de rezerve pentru Băncile Centrale ca parte componentă a trecerii de la economia central-planificată la economia de piață.

Ca unică agenție internațională a cărei activitate implică dialog activ cu aproape fiecare țară pe probleme de politică economică, FMI este principalul "forum" pentru discutarea nu numai a politicilor economice naționale în context global, ci și a problemelor de stabilitate monetară și financiară internațională. Aceasta include alegerea aranjamentelor

¹ Bakker, A.F.B, "Instituțiile financiare internaționale", Ed. ANTET, Oradea , 1997, pag. 24

de către țări în ceea ce privește ratele de schimb, evitarea destabilizării fluxurilor internaționale de capital și recunoașterea standardelor internaționale și a codurilor privind politicile și instituțiile. Lucrând să întărească sistemul financiar internațional, să accelereze progresul pentru reducerea sărăciei și să promoveze politici economice în cadrul țărilor membre, FMI incurajează globalizarea, în sensul obținerii unui beneficiu cât mai mare. De o importanță deosebită sunt obiectivele statutare al căror conținut are rolul de a supraveghea sistemul monetar internațional și de a promova eliminarea restricțiilor legate de comerțul cu bunuri și servicii și stabilitatea ratelor de schimb.

4. Obiectivele statutare ale FMI

FMI are următoarele obiective statutare: promovarea cooperării monetare internaționale, printr-o instituție permanentă care să asigure mecanismul de consultare și colaborare pe probleme monetare internaționale; facilitarea expansiunii și creșterii echilibrate a comerțului internațional și contribuția la menținerea unui nivel cât mai scăzut al ratei somajului, creșterea venitului net și dezvoltarea resurselor productive ca obiectiv principal al politicii economice aplicate în țările membre; menținerea stabilității schimburilor, aranjamentelor de schimb între țările membre și evitarea deprecierei schimburilor competitive; oferirea de asistență la înființarea unui sistem multilateral de plăți în favoarea tranzacțiilor curente dintre membri și eliminarea restricțiilor dintre schimburi, care ar putea împiedica expansiunea comerțului internațional; furnizarea de încredere și stabilitate membrilor prin accesul la resursele generale ale fondului temporar, oferindu-le posibilitatea de a corecta neajunsurile existente în balanța de plăți, fără ca statele să fie nevoite să recurgă la măsuri distructive față de proprietatea națională și internațională; micșorarea duratei și gradului de dezechilibru în balanțele de plăți ale statelor membre.

Obiectivele statutare de astăzi sunt aceleași ca și cele formulate în 1944. De atunci, economia mondială a înregistrat creșteri ale veniturilor reale niciodată atinse în trecut. Deși beneficiile prosperității nu au fost uniform repartizate, majoritatea țărilor au înregistrat creșteri ale activității economice, ceea ce este contrar situației interbelice. O explicație în acest sens se regăsește în îmbunătățirea politicilor economice, inclusiv a celor care au încurajat creșterea comerțului internațional și au ajutat la ciclul economic.

În perioada ulterioară celui de-al doilea război mondial, înafara creșterii economice, economia internațională și sistemul monetar au suferit alte schimbări majore, care au dus la creșterea importanței și relevanței obiectivelor urmărite de FMI, dar care de asemenea au cerut FMI să se adapteze și reformeze. Dezvoltarea rapidă a tehnologiilor și comunicațiilor a contribuit la integrarea piețelor. Ca rezultat, crizele financiare, atunci când erup tind să se răspândească mai repede.

Într-o lume cu integrare continuă și atât de interdependentă, prosperitatea oricărei țări depinde mai mult decât oricând de performanțele economice ale altor țări și de existența unui mediu economic global stabil. În mod egal, politicile economice și financiare pe care țările le adoptă independent afectează comerțul mondial și sistemul de plăți. Globalizarea determină cooperarea internațională, mărinind în schimb responsabilitatea organizațiilor care supervizează asemenea procese, inclusiv pe cele ale FMI.

Obiectivele FMI au devenit din ce în ce mai importante datorită extinderii numărului de membri. Numărul membrilor a devenit mai mult decât triplu față de momentul înființării, ceea ce reflectă dobândirea independenței politice de către multe țări dezvoltate și mai recent al colapsului blocului sovietic.

Expansiunea membrilor FMI, împreună cu schimbările din economia mondială au cerut FMI să se adapteze continuu, printr-o varietate de moduri, pentru a fi capabil să-si atingă scopurile efective. Țările care au aderat la FMI între 1945 și 1971 au fost de acord să-și păstreze ratele lor de schimb la nivele care să poată fi ajustate numai în cazul unor dezechilibre fundamentale ale balanțelor de plăți și cu acordul FMI (efectul a fost acela al evaluării valutelor raportat la dolar, iar dolarul american să fie raportat la aur). Acest așa zis sistem de la Bretton Woods al ratelor de schimb a existat până în 1971, când Guvernul american a suspendat convertibilitatea dolarului în aur².

De atunci, statele membre ale FMI au fost libere să-și aleagă orice fel de aranjament de schimb pe care îl doreau, exceptând raportarea la aur. Astăzi, există trei situații: 1) în unele state cursul de schimb fluctuează liber; 2) alte state își raportează cursul de schimb la altă valută sau la un coș de valute; 3) în alte țări au fost adoptat valutele altora.

În timp ce a fost creat FMI, a luat ființă și Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BIRD), cunoscută mai mult ca Banca Mondială (BM), având ca scop promovarea dezvoltării economice pe termen lung, inclusiv finanțarea proiectelor de infrastructură, precum construcția de autostrăzi și îmbunătățirea necesarului de apă.

FMI și Grupul Băncii Mondiale, care include Corporația Internațională de Finanțare (CIF) și Asociația Internațională de Dezvoltare (AIF), îndeplinesc orice alte atribuții. În timp ce FMI se orientează către performanțele macroeconomice și politicile sectorului financiar și macroeconomic, Banca Mondială este preocupată în mod deosebit de reducerea sărăciei și dezvoltarea pe termen lung. Activitățile băncii includ împrumuturile acordate țărilor dezvoltate și țărilor în tranziție pentru finanțarea proiectelor de infrastructură, reforma în sectoarele economice și extinderea reformelor structurale.

În opoziție, FMI asigură finanțare nu pentru sectoarele particulare sau pentru proiecte, ci ca să sprijine în general țările în redresarea balanțelor de plăți și a rezervelor internaționale, în timp ce țările adoptă politici ce vizează dificultățile cu care se confruntă. Când au fost înființate FMI și BM, s-au pus, de asemenea, și bazele unei organizații care să promoveze liberalizarea comerțului, dar abia în 1995 a fost instituită Organizația Mondială a Comerțului (OMC). În anii anteriori OMC, tranzacțiile internaționale erau realizate cu ajutorul Acordului General pentru Tarife și Comerț (GATT).

5. Activitatea principală a FMI. În ansamblul politicilor economice ale țărilor membre, FMI se orientează în special asupra performanțelor economice ca un întreg, asociate adesea cu *performanța macroeconomică*. Aceasta cuprinde cheltuielile totale (cu componente precum cheltuiala consumatorilor și investițiile în afaceri), câștigurile, rata șomajului, inflația și balanța de plăți a țărilor ce reprezintă tranzacțiile țării respective cu restul țărilor. FMI se concentrează în special pe *politica macroeconomică* a unei țări care presupune politici guvernamentale legate de bugetul guvernului, managementul ratei dobânzilor, lichidităților și creditelor și pe *politicile din sectorul financiar*, inclusiv regularizarea și supervizarea băncilor și a altor instituții financiare.

În completare, FMI acordă atenție dublă *politicilor structurale* care afectează performanțele macroeconomice, inclusiv politicile din sectorul pieței forței de muncă ce determină șomaj. FMI sfătuiește, de asemenea, statele membre și în privința îmbunătățirii politicilor din aceste sectoare pentru a permite atingerea scopurilor cum ar fi o rată scăzută a șomajului, inflație scăzută și economie solidă.

² **Denuța Ioan**, "Relații economice internaționale", Ed. Economică, București, 1999, pag. 47

6. Adaptarea FMI pentru a face față noilor provocări . Deoarece dezvoltarea economiei încă din anul 1945 a adus noi provocări, activitatea FMI a evoluat și s-a adaptat pentru a fi capabilă să continue să-și atingă scopurile efective. În special începând din anii 1990, provocări masive au fost asociate cu globalizarea, integrarea crescândă a piețelor și economiilor internaționale. Aceste provocări au presupus confruntarea cu neajunsurile internaționalizării piețelor financiare, în special în Asia și America Latină, ajutarea unui număr de țări să realizeze tranziția de la economia central-planificată la cea de economie de piață și să pătrundă pe economia pieței globale, promovarea creșterii economice și reducerea sărăciei în țările subdezvoltate care erau amenințate a fi lăsate în urmă de globalizare. FMI a răspuns prin introducerea reformelor care să țintească întărirea structurilor arhitecturale ale sistemului monetar și financiar internațional și prin prevenirea apariției crizelor financiare. A oferit, de altfel, și noi oportunități pentru țările cu cel mai mare grad de sărăcie, cu scopul reducerii acesteia.

În septembrie 2000, la întâlnirea anuală a FMI cu Banca Mondială, au fost elaborate câteva priorități majore pentru activitatea FMI și anume: să promoveze non-inflația și creșterea economică de care să beneficieze toate țările lumii; să fie centrul competenței pentru stabilitatea sistemului financiar internațional; să-și îndrepte atenția spre responsabilitățile din domeniul macroeconomic și financiar; să lucreze de o manieră complementară celorlalte instituții înființate să asigure siguranța globală a bunurilor publice; să fie o instituție deschisă, să învețe din experiență și dialog și să se adapteze continuu în diverse circumstanțe.

7. Organele de conducere și deciziile în cadrul FMI Organismele de conducere ale FMI sunt: a) Consiliul Guvernatorilor, b) Comitetul Financiar și Monetar Internațional și c) Consiliul Director.

Consiliul Guvernatorilor. În cadrul lui, fiecare stat membru are reprezentanți, acesta fiind cea mai mare autoritate de guvernare a FMI. De obicei se întâlnește o dată pe an, la Conferința Anuală a FMI și a BM. Fiecare stat membru își numește un Guvernator, de obicei Ministrul de Finanțe sau Guvernatorul Băncii Centrale, și un Guvernator Alternativ. Consiliul Guvernatorilor ia deciziile majore de politică, dar are și delegați zilnici care iau decizii în cadrul Consiliului Executiv.

Comitetul Financiar și Monetar Internațional. Deciziile legate de Sistemul Financiar Internațional se iau de două ori pe an de către *Comitetul Financiar și Monetar Internațional* (până în 1991 cunoscut sub denumirea de Comitetul Interim). Consiliul Guvernatorilor al FMI, împreună cu un Comitet de Dezvoltare al BM sfătuiește de asemenea și Guvernatorii, cărora le raportează politicile de dezvoltare și alte probleme care vizează țările dezvoltate.

Consiliul Director este constituit din 24 de Directori Executivi, conduși de Directorul Managerial. Consiliul Executiv se întâlnește de obicei de 3 ori pe săptămână, în sesiuni normale și mai des dacă este nevoie, în sesiuni extraordinare, la sediul central din Washington, D.C. Primii 5 cei mai mari acționari ai FMI sunt Statele Unite, Japonia, Germania, Franța și Marea Britanie care împreună cu China, Rusia și Arabia Saudită au propriile locuri în Consiliu. Ceilalți 16 Directori Executivi sunt aleși pentru 2 ani de grupuri de țări.

Sistemul de vot. Spre deosebire de celelalte organizații care operează după sistemul o țară - un vot, FMI are un sistem de vot diferit. Cu cât cota de participare a unui stat, determinată în general de puterea economică, este mai mare, cu atât acesta are mai multe voturi, dar Consiliul ia rar decizii bazate pe vot formal, majoritatea deciziilor bazându-se pe ajungerea la consens între membri și se votează unanim.

Funcționarii și dispersia lor teritorială. Salariații FMI sunt funcționari publici internaționali, a căror activitate este subordonată FMI, nu autorităților naționale. Organizația are aproximativ 2800 de angajați din 141 de țări. Aproape 2/3 dintre aceștia sunt de profesie economiști. Cele 26 de departamente și birouri sunt conduse de directori, care raportează Directorului Managerial. Majoritatea lucrează în Washington, iar aproape 90 de reprezentanți rezidenți se află în țări membre pentru a sfătui și ajuta la înfăptuirea politicilor economice. FMI are birouri și în Paris și Tokio, pentru a putea întreține relații cu celelalte instituții regionale și internaționale și cu organizații ale societății civile. Mai are de asemenea birouri în New York și Geneva pentru a comunica cu instituții din cadrul sistemului Națiunilor Unite.

8. Resursele FMI. Resursele FMI vin în mare parte din capitalul subscris pe care statele îl depun când intră în această organizație, sau din revizuri periodice ale acestor cote care pot fi mărite. Statele membre plătesc 25% din capitalul subscris în DST - Drepturi Speciale de Tragere, sau monede de circulație internațională cum ar fi dolarul american, euro sau yenul japonez. În ceea ce privește restul de 75% al sumei, FMI poate cere statului respectiv să îl plătească în moneda proprie. Aceste cote plătite determină puterea votului deținută de un stat în cadrul FMI, cantitatea de bani cu care acesta poate fi finanțat în caz de nevoie, sau chiar procentul deținut în Drepturi Speciale de Tragere. Astfel cota plătită de noii membri este proporțională cu mărimea relativă a economiei statului în cadrul economiei mondiale. Având în vedere că SUA au cea mai puternică economie, ele contribuie cu cea mai mare parte din totalul cotelor, adică 17,6%.

DST-ul este un activ de rezervă internațională introdus de FMI în 1969, din motivul că stocurile și creșterea prevăzută a rezervelor naționale nu va fi suficientă pentru a susține creșterea comerțului internațional. Mare parte din rezerve erau păstrate în aur și dolari, iar statele membre FMI nu doreau ca rezervele globale să depindă de producția de aur datorită incertitudinilor inerente și a deficitelor ce se manifestau în balanța de plăți a Americii, care ar fi fost nevoită să asigure creșterea rezervelor în dolari. DST-urile au fost introduse ca o rezervă suplimentară care putea fi alocată membrilor care aveau nevoie.

Până în prezent, FMI a alocat 21,4 miliarde DST (29 miliarde dolari) către membrii săi. Ultima alocare de DST a fost făcută în 1981 când 4,1 miliarde au fost primite de către cele 141 de state membre. Începând din anul 1981 țările membre nu au mai avut nevoie de o altă alocare în DST datorită creșterii pieței de capital la nivel mondial. În septembrie 1997, pentru a aduce la același nivel noile țări membre, care includ state ce nu primiseră nici o alocare de DST, Consiliul Guvernatorilor a propus o alocare de 21,4 miliarde ce urma să fie distribuită în momentul când țările vor obține majoritatea voturilor în Consiliu. Cele 21,4 miliarde DST vor fi folosite pentru a stabili un nivel echitabil al alocărilor. Țările membre pot să folosească DST în tranzacțiile dintre ele, cu cei 16 deținători instituționalizați de DST și cu FMI. Valoarea DST este calculată zilnic, folosind un coș al celor mai puternice și mai stabile monede din lume (euro, yen japonez, liră sterlină și dolar american). Componenta coșului este revizuită la fiecare 5 ani pentru a fi sigur că este reprezentativă pentru monedele folosite în tranzacțiile internaționale și că ponderea atribuită unei monede în cadrul coșului reflectă importanța monedei în tranzacțiile internaționale³.

³ **Ion Roșu Hamzescu, Cosmin Fratoșiteanu** "Organizații Economice Internaționale", Ed. Universitaria, Craiova, 2003, pag. 190